

Otomí del Centro

Traductor: Álvaro Esteban Valencia

1.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofu hoki ra ts'ütui:

Pa ya ñunti hinda tsongi ri nzaki ne ra nzaki ri mengu, su ra häi ne ogi p'ati ra huähi mü hingi xi'i ya ts'ütui.

Xoki xanhio ri da pa gi hyandi ha xa nyak'i ya m'ö ra tsibi ne ya za, ha xa hët'e ya hñu ne ya kjot'i. mü njapu ngut'a tso ra nxeni hingi zo.

Mbeni rá ntsëti ya za ne ya y'e hoki da ñunti ra häi, mü njapu ngut'a tso ra nxeni hingi zo. Mü gi ne gi padi hampu ra häi xa zo pa gi juxi ri ngu hyani ya ts'ütui mü ja ri hnini. Pa gi paju xanhio ja ra www.proteccioncivil.gob.mx ne www.cenapred.gob.mx

“njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi”

2.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofu hoki ra ts'ütui:

Nu' mu gi mü gendi ja ra mödehe, Hyoni gi pa mu ya da guati ne mü ya da ma ya bünthi (SIATCT): Hingi tsedi xangu (mok'angi), hingi tsedi (k'angi)xa tsi ntsedi (k'ast'i)xa ntsedi (nanxa)xi xa ntsedi (thëni)

“njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi”

3.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofu hoki ra ts'ütui:

Mü ba epu n'a ra bünthi ja ri hnini, hyani ya ts'ütui te gi pefi ne hyoni ya nguat'i mü gentho hampu tsa gi tsani ko ri mengu; ha gi muhu xanhio, gi petsu ra hñuni ne ra däxyo. Hense hñax'u gi honi, ne ri hemi mahyoni (ha kuati ri thuhu ne ya hemi xa ri meti)kati n'a ra buxa plástico gi kot'i xanhio pa hinda m'eni ne n'a ra r'öza pa gi ndu ja ri xutha pa hinda k'ät'si ri ye.

Mü gi ne gi padi xanhio, hyani ya ts'ütui mü ja ri hnini.

“njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi”

4.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofu hoki ra ts'ütui:

Mü gi handi ri hnini tsa da ñu ra dehe tso ya nzathe o gi kuati! O gi yo ne o gi mfemi ja ya ñu xa ñu ra dehe. O gi ratsi ya dätthe. Mü mahyoni ma ja ra nguat'i mu gento. Mbeni gi kaxi ri hemi kati n'a ra buxa plástico ne gi kot'i.

O gi hoki ri ngu ja ya nxeni ha xa hñe, ha gendi ya dätthe ya pothe o ha hoki ra ñu ra dätthe tsa da nxengi ra dehe ko ya y'e.

Mu gi ne gi padi xanhio, hyani ya ts'ütui mü ja ri hnini.

“njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi”

5.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts'ütui:

Mu da tho ra ñamho o gi nsu ne hyoni n'a ra nxeni ra zo ha gi kuati. Mu ri ngu xa hët'e o mu hingi zedi ne ka hoki ko ya ñajö, ya za o ya xibjä, päni njam'ni ne ko nteke, tsa da yat'e da zosh'i o da zosh'i ri mengu.

Nu xanhio ri ngu. O gi tsäki ya tsibi ne ya yo ta gi nu hingi päni ya gas.

Kuati ya ts'ütui pa da mosh'i gi nu ri ngu ti tho ra ñamho.

"njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi"

6.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts'ütui:

Mu da nja n'a ra nzät'i mbo ja ri ngu, hyoni gi hueti ko ra dehe o kaxi n'a ra xibjä ja ra tsibi. Mu da te ra tsibi ne ja ra mifi, päni jumi ri xiño ne ri ne ko n'a ra mitu xa nk'a.

Ngut'a gi nso ya ts'ütui.

"njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi"

7.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts'ütui:

Pa hinda zät'i ya t'öhö o gi ëngi ya tsibi, ya y'üi, ya xito o ya hñehe ja ya häi, ko ra hyadi tsa da pat'i. mu gi nu n'a ra nzät'i ja t'öhö, o gi hueti tsa da tsä'i. ngut'a xi ya ts'ütui mu ja ri hnini.

Yapi nsëki ra ts'ütui pa gi hoki ya nzät'i. mu gi hoki, yapi ra mfötsi ri mpädi.

Pa gi su ne gi hyandi ne gi ma mu ja n'a ra nzät'i.

Mu ra nzät'i da te, ne gi xi ra ts'ütui ne ra CONAFOR mu gentho o nzo ja ra 0180046236346, pa da guati ya jäi hueti ya nzät'i.

"njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi"

8.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts'ütui:

Mu gi mu'i gendi ja ra volcán ne gi pa ya mpadi petsi ra tsibi: ra k'angi ne da ma hinte thogi; ra k'ast'i gi ntsuni (gi nyoki pa gi pani); ne ra thëni (ne gi ma ja ya nguat'i mu gentho o ma ja ya nxeni mu yapu)

Mu da yentsi ya m'öspi, kom'i ri xiñu ne ri ne ko n'a ra mitu, ra m'öspi tsa da ñuti ri da o ja ri ne.

Kati ri nthedo. Koti ya gosthi ne xa ya ñüt'i ne ogi päni. Tsa gi koti ya oki ko ya mitu dra nk'a.

Mu da nxengi ya böha, ma n'a ra häi ha xa hñets'i o gi kuati ha xa hñe.

O gi küt'i ja hñe mu ja ra y'e.

"njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi"

9.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts'ütui:

Nu mu gi mu gendi ja ra mödehe ne da tho n'a ra ñamho xa nts'ëdi, tsa da epu n'a ra maremoto ne ra tsunami. Mu gi hyandi ra dehe da ma ne da ehe, jnxöni tso ha gi mu'i ne ma n'a ra häi ha xa hñets'i, tso ya pothe tsa da föge!

Hyoni gi padi ko u nu ya tsunami (SINAT) ne ko ya ts'ütui.

"njuani Mönda pa da m'om'i ya thogi"

10.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts´ütui:

Mu ya bi tsö ra tsë ne gi ñangi ri ndoyo mbo ja ngu pa hinda tumi, gi tsi u xa pa ne ya dehe, tsa ya fruta ne ya k´angi; hye ya mitu xa pa ne njumi ko ya daxyo. O gi u ya tsibi o hyegi da ñuti ra ndähi, ya theña ne ya za hoki ra m´ifi hingi zo. Nu gi su ya bätshi, ya tsi xita ne ya dathi. Kuati ya ts´ütui ne ya ngu ya nzaki pa da xi´i te gi pe ja ra tsë. “njuani Mönda pa da m´om´i ya thogi”

11.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts´ütui:

Mbeni ya mboza ju rá dehe ra y´e, nkungi mbo häi ne di gempu njutsi pa ga tsihu. O gi tseti ne gi tsät´i ya za, jfötsi ga m´ömihe ra nts´oni ra häi! Kuati ya ts´ütui pa da xi´i te gi pefi. “njuani Mönda pa da m´om´i ya thogi”

12.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts´ütui:

Ra su du ja ngu. Pa gi padi te gi pefi ante, ne ti tho n´a ra thogi, ñaki ko ri mengu. Nu ha mu xanhio xa ri ngu. Nu mu ja ya ngoni, ya mödehe ne ya dätthe. Dongi ya ñu ha tsa gi teni pa gi päni ne gi kuati ja ya nguat´i mu mahyoni. Petsi ja ri yë ya yoti, ra nt´ötxyapü, ya juxi, ya ñ´ethi, ya numero ha gi nzofö pa gi hya ya mfötsi ne ri hem´i ne ya hem´i xa ri mengu, kati n´a ra buxa plástico ne gi kot´i. Ju ki ya zu´e gi ñehe ne yet´i n´a ja ra häi ha da mu´i xanhio ko ya hñuni pa da tene ta hinda tho ra thogi. “njuani Mönda pa da m´om´i ya thogi”

13.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts´ütui:

Nu ha mu´i xanhio ya mbani ya gas. Mu ha po ya petsi o tho r´et´a ya jëya, yadi da nu n´a ra jäi padi. nu ha po ya gas ha hi xa kuem´i, mu xa kuem´i o gi tsäm´i. o gi pumn´i nu ja po ya yüni ne da mu ha da ungi ra ndähi. Mu gi pä ra yüni, o gi tsäki ra tsibi, ni ya y´üi o u ju ra tsibi, tsa da föge; mahyoni gi xoki ra ngu pa da ñuti ra ndähi ne gi tihi gi nzo ya nhueti tsibi. Mu pängi ra yüni o ja ra nzät´i nso ja ra 066. Kuati ya ts´ütui pa da xi´i te gi pefi. “njuani Mönda pa da m´om´i ya thogi”

14.-Su ri nzaki ne su ra nzaki ri mengu tengi ya nzofo hoki ra ts´ütui:

¿Ha ngi padi ra mahiegi entre ya mëhña ne ya ñähö ge mahyoni pa ga mu´hu n´a ra hnini ra zo pa ga padi te ga pehu ja ya thogi ne ga tihu ga hokju u da xiju ya ts´ütui?

Mëhña ne ñähö di petsi´hu mahiegi ya derecho, ja di ntsoihe gi ñaju ko ri menguhu hanja gi su´hu ri nzaki, xihu te da me kada n´a ra mengu, xa ya chulo, ya ta jäi ya mëhña ya ñähö, pa da badi mu da tho ya ñamho, ya ñutsi dehe, ya nzät´i o ma ra ya thogi ne da badi te da hoki.

Ya mëhña ne di faxhe di nuhe ya thogi mbo ja ma hninihe, di ne ga su´he ma nzaki ne ya nzaki ma menguhe mu da epu n´a ra thogi, ja di faxhe ko u di pahe pa hinda tho ra thogi.

Ra su nehe ra meti ya mëhña.

“njuani Mönda pa da m´om´i ya thogi”